

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Administratie Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Postgiro 58.
Abonnementsprijs f 4,— per jaar. Buitenland f 5,60 per jaar, voor België f 4,60.
Voor leden van de Humanistische Luisterkring f 3,— per jaar. Losse nummers f 0,25.
Contrib. Luisterkr. f 1,—. Dit bedrag tezamen met bovengenoemde f 3,— te voldoen.

HET BELGISCH HUMANISTISCH VERBOND BESTAAT TIEN JAAR

Ik dank de radio-commissie van het Nederlands Humanistisch Verbond die mij toestaat voor deze micro een praatje te houden over zijn Belgische zustervereniging. Wij humanisten beseffen vaak niet voldoende in welke mate onze werking internationaal is en welke grote eenheid in levensbeschouwing het humanisme in deze wereld betekent.

Maar, indien er eenheid in levensbeschouwing bestaat, eenheid in activiteit, in aanpak kan er allerm minst zijn, omdat de toestanden, politiek en sociaal nog vaak sterk verschillen. Die verschillen treden zelfs op in landen zoals bij de Benelux-partners, die ogenschijnlijk toch zo sterk op elkaar gelijken. Het komt mij nuttig voor in het kwartiertje, dat mij toegestaan is, te wijzen op de speciale toestanden waarin het Belgisch Humanistisch Verbond gewerkt heeft en werkt.

Wat verrichten wij, Belgen, dan speciaal? Ik zie hiervoor twee gebieden: nummer één, dat van de radio en de televisie, nummer twee dat van de moraallessen in de scholen.

Laten wij eerst even praten over onze radio en televisie.

Het zou zeer ondankbaar zijn van mijnentwege indien ik geen hulde bracht aan de VARA, die mij thans in de gelegenheid stelt hier te spreken, aan die VARA, die gastvrij het Nederlands Humanistisch Verbond toelaat zijn bezinnend woord in alle huiskamers te brengen — tot in de verre hoekjes van het land. In België bestaan geen omroepverenigingen en wij waren dan wel aangevoelen om een actie om eigen zendtijd te krijgen en... om die zendtijd steeds te vermeerderen. Wij moeten die zendtijd krijgen van de Belgische Radio en Televisie. In zijn Raad van Beheer worden de veldslagen geleverd voor elk half uurtje dat wij losmaken. Het hoeft niet gezegd dat wij menen nog op veel recht te hebben en wij blijven overzadigbaar. Zo stilaan begint trouwens de openbare mening in ons land onze activiteit aan te zien als parallel aan deze van de godsdienst en vindt men het vanzelfsprekend dat wij ijveren om precies dezelfde

rechten te verkrijgen. Het Humanistisch Verbond zou aldus een factor van vrede en evenwicht vormen in een land waar nagenoeg de helft van de bevolking buitenkerkelijk is. Door het feit dat wij onze radio- en televisie-uitzendingen als „gast” van de Belgische Radio en Televisie ontvangen, moeten wij ons ook onderwerpen aan de reglementen, aan het statuut van deze instelling, waarop de Belgische Staat slechts zijdelings vat heeft. Dat brengt mee dat wij eraan gehouden zijn niemand in zijn overtuiging te kwetsen, een zeer vage stelregel, waarover de persoonlijke meningen en interpretaties natuurlijk sterk kunnen uiteenlopen en die somtijds kan doen denken aan „censuur” al mag dat woord niet uitgesproken worden. Och ja, dat brengt al eens moeilijkheden... kleine... moeilijkheden. Maar dat terzijde gelaten, genieten wij een zeer grote vrijheid omdat de gehele organisatie ook door ons moet gevoerd worden, wat vooral voor de televisie een reusachtige taak betekent. Ik vergat u te zeggen dat wij om de week twintig minuten voor de radio krijgen en om de veertien dagen een half uur voor de televisie.

Onze radio-uitzendingen zijn enigszins anders dan die van onze Nederlandse vrienden. Wij hebben een min of meer opgelegd schema van korte toespraken, afgewisseld of onderbroken door stukjes muziek, ook al eens een lange spreekbeurt, zoals hier, maar niet regelmatig. Wij wisselen af met interviews, dialogen, zelfs montages en toneelstukjes. Zelden zijn er minder dan vier medewerkers in een radio-uitzending betrokken. Ik beweer niet dat onze vorm beter zou zijn, persoonlijk voel ik er soms weinig voor. Toch moet ik toegeven dat het publiek daar meer van houdt. Alleszins is het minder ernstig, laat mij zeggen minder stijlvol. Het geeft ons evenwel veel brieven van belangstellenden. De problemen, die wij behandelen zijn nagenoeg dezelfde als de uwe. Zijn wij niet samen in dezelfde grote Internationale Humanistische en Ethische Unie, die wij ook samen te Amsterdam hebben gesticht in het jaar 1952?

een lezing voor de vara-microfoon van zondag 20 mei 1962

Wij verzorgen dus om de veertien dagen een half uur televisie. Dat is een geweldige prestatie, die eigenlijk meer van ons eist dan wij normaal kunnen geven. Wie erbij betrokken is werkt dan ook steeds onder spanning, zodanig dat men op de lange duur zou vrezen er een managerziekte van op te doen. Want televisie-uitzendingen inrichten over levensbeschouwelijke problemen is geen kleinigheid. Het gaat immers niet op, droog te moraliseren of polemisch de tegenstander te lijf te gaan. Het gaat erom een geheel van beeld en woord te scheppen, dat levensbeschouwelijke inhoud bezit, aantrekkelijk is en artistiek verantwoord. Stel u voor dat wij als onderwerp kiezen: de echtscheiding. Dan moeten passende stukken uit speelfilmen gekozen worden. Die stukken moeten gehoord en gecopieerd worden. Bij de beelden moet een tekst opgesteld worden. En dan moeten ook enkele sprekers gecontracteerd worden, die in een geleide discussie het onderwerp enigszins uitdiepen, zij het liefst maar op een concreet geval en tevens zodanig dat de meningen niet te ver uiteenlopen. Onze bedoeling is steeds het geweten van de kijker wakker te schudden, hem geen mening op te dringen, maar hem ook niet volkomen ontgoocheld of stuurloos achter te laten.

Wij behandelden dit jaar onder andere de volgende problemen: de ongehuwde moeder, de sexuele opvoeding, de vrije tijd, de studerende jeugd, de arbeidende mens. Als thema voor de ganse reeks kozen wij: de Rechten van de Mens. Tijdens een vorig jaar behandelden wij: wetenschappelijke problemen in verband met het menselijk geluk. Een andere maal ging het over moraal en wijsbegeerte. Dat wij al deze onderwerpen levend konden maken verwondert en verbaast ons zelf!

Indien wij ons dus na tien jaar bedrijvigheid afvragen: „wat hebben wij gedaan?” dan voelen wij wel een beetje fierheid over onze televisie. Maar wij menen toch ook met enige trots te mogen terugblikken op een andere activiteit, die, naar wij weten, zeer speciaal is in de internationale humanistische bedrijvigheid: onze lessen moraal in de openbare scholen.

Toen ons Verbond gesticht werd bestond er, uitsluitend in het Middelbaar Onderwijs, een leergang in zogenaamd niet-confessionele zedenleer. De lessen daarin werden gelijktijdig met de lessen godsdienst gegeven. Als godsdienst zijn, ook nu nog, erkend: de katholieke, de protestantse en de israëlitische. Vóór tien jaar was de toestand in grote trekken de volgende: de lessen zedenleer werden beschouwd als een lastige karwei op de nek van jong leraar of erger nog, van een leraar, die niet voldeed in zijn eigen vak. Vaak werden deze zedenleer-lessen toevertrouwd aan iemand, die enkele uren op zijn rooster te kort kwam om een volledige leeropdracht te krijgen. De lesgevers zedenleer veranderden elk jaar en er waren er somtijds vele in dezelfde school. Iedereen scheen daartoe bevoegd te zijn. Dit is nu grondig veranderd en wij mogen wel zeggen, voornamelijk wegens de arbeid en de hardnekkigheid van onze ijverige „werkgemeenschap van leraren ethiek”, onder de bezielende en kundige leiding van inspecteur Van Cauwelaert, lid van onze Raad van Beheer. Waar vroeger de

moraallessen verwaarloosd en zelfs gesaboteerd werden, zijn zij thans werkelijk de gelijke, ja vaak de meerdere van de godsdienstlessen. Deze moraallessen hebben een speciale methodiek en didactiek gekregen. Zij vormen thans de jonge buitenkerkelijke mens in ons land. Zij bezorgen hem een morele opvoeding, gesteund op onze humanistische levensbeschouwing van vrij en ondogmatisch onderzoek, van brede verdraagzaamheid, van persoonlijke bezinning. In deze lessen is een ruime plaats geschonken aan de studie van de godsdiensten en van de morele stelsels. De lessen zijn meestal geleide discussies, waarin de leerlingen opgeleid worden tot rustig en beschaafd praten over de grote menselijke problemen.

Ik zei daareven dat, vóór tien jaar, toen ons Verbond gesticht werd, deze leergang in de niet-confessionele zedenleer slechts bestond in het Middelbaar Onderwijs. Wij hebben onverdrot en geijverd voor een dergelijke leergang in alle andere takken van ons onderwijs en wij hebben tenslotte daarin een overwinning behaald. Thans moeten de buitenkerkelijke kinderen niet meer als uitgestoten de godsdienstlessen verlaten, maar krijgen zij gelijktijdig een goede en aantrekkelijke morele opleiding op humanistische grondslag. Het aantal van deze leerlingen groeit voortdurend aan. Wij hebben dan ook af te rekenen met de grote moeilijkheid voor het vinden van bekwaam personeel.

En hier ligt nu reeds een van onze huidige activiteiten. Wij ijveren immers voor een degelijke gespecialiseerde opleiding van moralisten. En wij zien dat op drie niveaus: voor het Lager Onderwijs, voor het Lager Middelbaar en voor het Voorbereidend Hoger. Voor de eerste twee groepen bestaat reeds een min of meer aanvaardbare regeling. Voor de specialisten, bestemd voor leerlingen uit de hogere klassen van het Middelbaar Onderwijs ijveren wij voor een speciaal diploma van moralist, doctorandus, af te leveren door de universiteit, zulks in samenwerking met pedagogische, filosofische en sociologische instituten. In twee van onze universiteiten, te Gent en te Brussel, bestaat reeds een facultatieve leergang moraal. Wij willen evenwel een diploma dat gelijkwaardig is met dat van een leraar in gelijk welk ander vak. Ook deze strijd winnen wij zeer zeker! Onze werking voor de moraallessen is een reuzentaak geweest. Ze is beslist niet ten einde. Voor het Middelbaar Onderwijs begint de zaak er zeer hoopvol uit te zien, voor het Lager Onderwijs zijn wij in volle periode van opbloei met het ontwerpen van een methodiek en een didactiek, eigen aan het vak, dat als totaal nieuw is ontstaan en waarvoor thans nog geen gelijkwaardig in de wereld bestaat. Hier berust onze hoop in een ander toegewijd lid van ons verbond, inspecteur Verheyen, die alle last ervan op zich heeft geladen.

Ja, nu hebben wij misschien reeds al te veel de nadruk gelegd op de activiteiten, die bij ons speciaal goed gaan. Ik vrees dat op andere gebieden ons Belgisch Verbond naast het Nederlandse geen gunstig figuur slaat. Misschien wat onze lokale afdelingen betreft, kunnen wij de vergelijking doorstaan: wij hebben in een paar grote steden bijeenkomsten, die soms — ik denk aan Antwerpen — door twee tot driehonderd personen

worden bijgewoond. Het zijn meestal spreekbeurten met meer dan één spreker en met lange debatten achteraf. Wij hebben ook werkgemeenschappen met wetenschappelijke opdrachten en een paar discussiekringen voor leden.

Maar op het gebied geestelijke verzorging zijn de politieke en sociale omstandigheden niet gunstig. Daar wordt dit werk door andere organisaties uitgevoerd, dikwijls niet geheel naar onze zin. Wij hebben zo pas vier raadgevers in de gevangenissen gekregen, benoemd op voorstel van ons Verbond, maar in andere opzichten is onze oogst mager, indien wij zien wat Nederland presteert.

Laat mij toe nu even te besluiten. Bezuiden de grens zijn de toestanden wel eens on-

verwacht geheel anders en wordt de aanpak daarom totaal verschillend. Is dit een gebrek of een gevaar? Ik meen van niet. Diversiteit betekent hier rijkdom. Misschien zijn wij, door het karakter, toevallig, van onze leiders, iets meer combatief, minder bezinnend dan de Nederlanders. Misschien bereiken wij daardoor juist op het ene gebied meer en op het andere minder. Maar, dat wij iets verschillends bereiken is nuttig en leerrijk. Het zet ons aan ook in een andere richting te werken. Het geeft ons ideeën. Wij van onze kant, zijn beslist blij een bezadigde, kalme, verstandige en wijze ouder broer te hebben, het Nederlands Humanistisch Verbond, en wij zullen nog vaak zijn voorbeeld en zijn raad volgen.

KAREL CUYPERS

Meimorgen in Limburg

Begraaf mijn hoofd in bloemen en verwoest mijn mond:
de morgen schuimt als wij, de felle hanen kraaien
gelijk voor duizend jaar, en zie ik ben gezond
als d'akkerman die glanzend koren staat te maaien.

Het lauwe bed staat tegen, koele waters doen
het huivrend lijf in zachte zilverscheuten blinken
wij fluiten Mozart, eten langzaam onder 't groen
des notelaars die trilt van liedren en van vinken.

De heuvels zwellen als de borsten van een bruid,
daarboven staat een oud kasteel vergeefs te dromen,
de aarde orgelt, iedre wegelkant is luid
van bijenzwermen en draagt witte bloesemzooien.

Maar op den top — twee zaligen van zon en blauw,
twee voorjaarskinderen, twee laat gewonnen grieken —
zien wij het dal nog vochtig van den dauw,
de heuvels flank na flank bezaaid met mozaïeken.

Een stier, verbolgen op het roestig kettingband,
koelt in het gras zijn woede met gevelde horens,
hij steigert wild, zijn kop is scheerlings aan den rand
der aarde, waar Maastricht zweeft in een woud van torens.

De mergelkerk, de witte hoeven en de beek,
de populieren waar de zoete wind bleef zingen —
ik wil hier liggen en beminnen tot de streek
zich in mijn allerlaatste vezel neer zal wringen.

Verbonden met de zee, verbonden met het land
wij leven onvergankelijk in dezelfde lente.
Der wereld wanhoop weifelt, schrik neemt overhand —
wij zijn gehoorzaam aan de goede elementen.

Uit „Honderd gedichten van honderd dichters”

JAN ENGELMAN.

Vakantie 1962

De buitenwerkcommissie van het Humanistisch Verbond organiseert de volgende kampen. Voor nadere inlichtingen: Centraal Bureau, Oudegracht 152, Utrecht.

Kinderkamp 10—12 jaar Elspeet 14—21 juli f 39,50

Tentenkamp 13—15 jaar Texel 31 juli—10 aug. f 50,—. (vol geboekt)

id. id. id. 18—28 aug. f 50,—.

Familie zeilkamp te Langweer 4—18 aug. f 65,— per week.

lezingen voor de radio

zo. 27 mei VARA 9.45 uur: Chr. Hennekes: „Ook dat is een... verkeersagent”.

zo. 3 juni VARA 9.45 uur: H. G. Cannegieter: „Onze Banden”.

zo. 10 juni VARA 9.45 uur: H. Jansen: „Pinkstervuur”.

zo. 17 juni VARA 9.45 uur: P. D. van Roijen: „Al is mijn glaasje klein...”.

ROMANTIEK

Omstreeks honderd jaar geleden moet het leven in ons goede vaderland in het algemeen vrij saai zijn verlopen. Men dronk een kopje koffie in de Haarlemmerhout, of bracht een avondje door bij de Rosemeyers die in suiker doen en zei daar dan een vers op, men hielp de bakker bij het vergulden van speculaaspoppen of verzette de zinnen bij saliemelk en janhagel bij me-juffrouw Pieterse, III, 7,c.

Het is duidelijk, dat mensen die op deze wijze hun leven doorbrachten ook wel eens wat anders wilden. Wij vernemen dan ook, dat in die tijd onder het mindere volk het gebruik van gedistilleerd aanzienlijk was. Voor een betrekkelijk gering bedrag kocht men zich een tijdelijk bestaan met bredere vleugelslag en gevoelde zich enkele uren een persoon van gewicht die tot grote daden in staat was.

Het betere volk beleefde soms zelfs echte avonturen en maakte een reisje langs de Rijn om daar temidden van vreemde volksstammen naar oude kastelen te staren en wijn te drinken aan de voet van een wijngaard. En wie eens geheel buiten zichzelf wilde treden trok naar Parijs om deel te hebben aan het aantrekkelijke zondige leven, dat hij thuis zo node miste.

Maar het dagelijkse leven stelde zijn eisen en men kon niet altijd aan de Rijn of in Parijs zitten. En om het bestaan ook tussen deze uitspattingen wat op te fleuren las men de romans, die mevrouw Bosboom-Toussaint, Schimmel en Jacob van Lennep in ruime mate produceerden. Deze auteurs grepen ver terug in de geschiedenis en wekten in hun werken de illusie, dat er eens een tijd was waarin iedereen spannende avonturen beleefde. De personagiën die in hun boeken optraden waren veelal zwaar gewapend, sloegen onverdroten op de vijand in en leidden een opwindend bestaan.

Onze tijd heeft daaraan niet zo'n grote behoefte. De wat ouderen onder ons hebben iets dergelijks al een keer of wat aanschouwd. Zij zijn getuige geweest van wereldoorlog nummer één en vervolgens van dichterbij van wereldoorlog nummer twee. Zij verkeren nog in het ongewisse of de reeks zal worden voortgezet en zeker van het tegengestelde zijn zij allerminst. Slagzwaard en haakbus, belegeringswerktuigen als kat en blijde ontlokken hun slechts een geringschattend lachje. Zij hebben al meer gezien.

Nauwelijks zijn zij gekomen van de daverende ontploffingen op Nova Zembla, waarbij de warmte werd verspild die Heemskerk en Barents indertijd zo dringend nodig hadden, of op de Kerstmiseilanden begint het gedonder opnieuw. De naam Kerstmiseilanden, waarbij men onwillekeurig denkt aan „vrede op aarde” en gedragen gezang bij flakkerend kaarslicht, lijkt niet geheel toe-

passelijk, maar de peetvaders konden ook niet verwachten, dat daar nog eens ontploffingen zouden plaatsvinden, waarvoor al het buskruit uit de tachtig- en dertigjarige oorlog ontoereikend geweest zou zijn.

Het is duidelijk, dat wij ons niet meer door een ridderleger laten imponeren. En het reizen naar verre landen maakt ook zo'n diepe indruk niet meer. Men verplaatst zich thans meer dan honderdmaal zo snel als met een snelle trekschuit. Wie 's morgens ontbijt in Amsterdam kan de koffiemaaltijd in Amerika gebruiken en verscheidene mensen doen dat dan ook. Men stapt in, doet een licht slaapje en rekt zich boven het volgende werelddeel eens uit.

De tijd, dat wij de aardse dampkring gaan verlaten schijnt niet ver meer te zijn. Reeds hebben enkele mannen reizen om de wereld gemaakt in anderhalf uur of vijf kwartier. Dat is 1500 maal zo snel als wijlen Phileas Fogg, wiens prestaties onze grootouders voor een onmogelijkheid hielden.

Het afschieten van een kunstmaan deed ons een paar jaar geleden nog wel even opkijken, maar intussen zijn er al zoveel kunstmannen, dat wij de tel zijn kwijtgeraakt.

Neen, aan schokkende gebeurtenissen van deze aard hebben wij geen behoefte. En wij zien dan ook, dat in onze tijd de romantiek geheel anders is gericht. Er is een steeds toenemende belangstelling voor trekschuiten, sleepjaponnen, strooien hoeden en snorren, voor boerderijen zonder tractoren, voor herbergen met kleine ruiten en strooien daken, voor open haarden en oude gravures.

Wij beginnen blijkbaar genoeg te krijgen van onze eigen knapheid en van de vermoeiende en benauwende vooruitgang. Het schijnt, dat wij er spijt van hebben.

Maar wij hinken wel op zeer uiteenlopende gedachten. Want als wij kip aan het spit eten, wordt die klaargemaakt met infra-rode stralen. Het zachte kaarslicht beschijnt maar tijdelijk onze gebruinde kippeborsten, want na de koffie draaien wij weer haastig de elektrische lampen aan.

En als wij vertederd kijken naar de dames met wespentailles mogen wij niet vergeten, dat ongeveer de helft van de kindertjes, die deze dames kregen ten grave gedragen werden voor zij een jaar waren. De rest maakte een goede kans op tering, zenuwinzinkingkoorts, malaria, koudvuur en dergelijke aandoeningen. En als wij de vriendelijke snorrebaarden in hun ruime salons zien zitten onder Venetiaanse luchters dienen wij wel te bedenken, dat tegenover één zo'n heer een groot aantal kromgetrokken werklieden stond, die per week tweemaal 45 uur werkten.

De romantiek van de vorige eeuw moge ons af en toe doen glimlachen, de romantiek van nu kan ons soms doen wenen.

H. H.

Humanistische Correspondentiekering voor huwelijkscontacten opgericht door het Humanistisch Verbond, verleent bemiddeling bij het leggen van contacten tussen personen, die een huwelijkspartner zoeken.

Inlichtingen postbus 210, Utrecht. Gaarne 24 ct aan postzegels insluiten.

(adv.)